

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 1 Закону України «Про відновлення платоспроможності державних вугледобувних підприємств» щодо продовження терміну дії мораторію на виконавчі провадження, заходи примусового виконання рішень та порушення справ про банкрутство державних вугледобувних підприємств

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності державних вугледобувних підприємств» від 13 квітня 2017 р. № 2021-VIII (зі змінами), 1 січня 2022 року спливає термін, у який підлягають зупиненню виконавчі провадження та заходи примусового виконання рішень щодо державних вугледобувних підприємств, знімаються арешти та заборони відчуження майна у таких виконавчих провадженнях (крім рішень про виплату заробітної плати та інших виплат, передбачених соціально-трудовами відносинами), а справи про банкрутство державних вугледобувних підприємств не порушуються.

На сьогодні на підконтрольній території України розташовано 11 державних вугледобувних підприємств, які об'єднують 33 шахти, що забезпечують майже десятку частину загального по країні вуглевидобутку (у 2020 р. – 2,9 млн. тонн при 28,8 млн. тонн видобутку вугілля загалом по країні), і на яких працює понад 34 тисячі працівників. Переважна більшість українських вугледобувних підприємств, що перебувають у державній власності, через об'єктивні обставини є збитковими, тривалий час функціонують у кризових умовах і за відсутності законодавчого захисту практично відразу будуть визнані банкрутами.

На цей час, незважаючи на заходи, що вживаються, державні вугледобувні підприємства перебувають у складному фінансово-економічному стані.

Так, шахтний фонд галузі вкрай застарілий, морально та фізично зношений, що визначає його низьку інвестиційну привабливість. Знос основних фондів складає 61%.

Основним чинником, що заважає та перешкоджає розвитку галузі, є недостатній обсяг коштів, зокрема для технічного переоснащення підприємств галузі, що в результаті не дає можливості забезпечити випереджаюче введення в експлуатацію виробничих потужностей.

Відсутність джерел (власних, держбюджету та інвестицій) фінансування на поповнення обігових коштів та оснащення нових лав з урахуванням значного зносу основних фондів призвело до введення нових лав в роботу і як наслідок до скорочення діючого очисного фронту.

Хронічне невиділення необхідного рівня бюджетних коштів для технічного переоснащення та з урахуванням значного зносу основних фондів призвело за останні 6 років до зменшення рівня вуглевидобутку у 2,3 рази.

Довідково. Державними вугледобувними підприємствами в 2014 році було видобуто 7,8 млн. тонн, в 2015 році – 6,7 млн. тонн, в 2016 році – 5,8 млн. тонн, в 2017 році – 4,8 млн. тонн, в 2018 році – 4,1 млн. тонн, в 2019 році – 3,6 млн. тонн, в 2020 році – 2,9 млн. тонн.

З початку 2021 року (станом на 22.11.2021) державними вугледобувними підприємствами при плані 6,1 млн. тонн видобуто 5,0 млн. тонн рядового вугілля (82,3 % від встановленого завдання).

За січень - вересень 2021 року державними вугледобувними підприємствами вироблено 3 458,4 тис. тонн товарної вугільної продукції, що на 173,2 тис. тонн або на 4,8 % менше запланованого обсягу. Порівняно з відповідним періодом 2020 року обсяг товарної вугільної продукції збільшився на 1 659,7 тис. тонн або на 92,3 %, що пов'язано з тим, що у 2021 році до сфери управління Міненерго повернуто 2 вугледобувних підприємства: ДП «Вугільна компанія «Краснолиманська» та ДП «Добропіллявугілля – видобуток».

Вартість виробленої товарної вугільної продукції склала 4 587,2 млн. гривень. Середня ціна 1 тонни товарної вугільної продукції, виробленої державними підприємствами, з урахуванням показників якості, за 9 місяців 2021 року склала 1 326,41 гривні. У порівнянні з показниками 2020 року середня ціна 1 тонни товарної продукції вугільних підприємств зменшилась на 340,06 грн або на 20,4 %.

За підсумками 9 місяців 2021 року фактична собівартість 1 тонни товарної вугільної продукції склала 2 823,04 грн, що менше планової на 757,28 гривень. Порівняно з відповідним періодом 2020 року собівартість 1 тонни товарної вугільної продукції зменшилась на 1 081,56 грн або на 27,7 %.

Витрати вугледобувних підприємств із собівартості товарної вугільної продукції склали 9 763,2 млн. грн, що менше прогнозних на 3 239,1 млн. грн та більше на 2 740,0 млн. грн порівняно із відповідним періодом 2020 року.

Незважаючи на покращення ряду економічних показників державних вугледобувних підприємств, їхні збитки від випуску товарної вугільної продукції склали 5 175,9 млн. грн і порівняно з відповідним періодом 2020 року зросли на 1 150,2 млн. грн.

За оперативними даними, у січні-жовтні 2021 року вугільними підприємствами Міненерго, які розташовані на контрольованій території України, спожито 938 млн кВт*год електричної енергії на загальну суму 2806,5 млн гривень.

Сплачено за цей період 902,8 млн грн або 32,2 % її загальної вартості.

Заборгованість за електричну енергію, (з урахуванням заборгованості, що утворилась у минулі періоди, штрафів, пені та бездоговірного споживання), на кінець вересня становила загалом 14119,9 млн гривень.

Згідно з даними державного статистичного спостереження на підприємствах вугільної галузі, що належать до сфери управління Міністерства енергетики та розташовані на підконтрольній органам державної

влади України території, заборгованість перед працівниками з виплати заробітної плати на 01.10.2021 становила 629,8 млн гривень.

Упродовж жовтня 2021 року зазначена заборгованість перед працівниками підприємств вугільної галузі зменшилася на 65,1 млн грн, або на 10,3 %, і на кінець цього місяця становила 564,7 млн гривень.

Непокриті збитки від випуску готової товарної вугільної продукції з урахуванням державної підтримки призвели до зростання кредиторської заборгованості вугледобувних підприємств.

Враховуючи зазначене, скасування мораторію на виконавчі провадження та заходи примусового виконання рішень щодо державних вугледобувних підприємств призведе до їх банкрутства та подальшої ліквідації.

Необхідно також зазначити, що державні вугледобувні підприємства в багатьох випадках є містоутворюючими підприємствами, і їх ліквідація призведе до ланцюгового закриття низки підприємств, діяльність яких пов'язана із забезпеченням функціонування вугледобувних підприємств (підприємства зв'язку, транспорту, ремонтні підприємства, підприємства матеріально-технічного забезпечення і інш.), закладів соціально-побутового призначення тощо.

Тобто, скасування мораторію на виконавчі провадження та заходи примусового виконання рішень щодо державних вугледобувних підприємств призведе до суттєвого погіршення рівня енергетичної безпеки країни, особливо враховуючи, що вугілля є єдиним енергоносієм, яким наша держава може забезпечити себе в повному обсязі.

У загальнодержавному вимірі збанкрутіння державного сектору вугільної галузі стане нездоланною перешкодою для реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605-р. Цим стратегічним документом вугільній галузі відведено вагомий роль у забезпеченні безпечного і надійного постачання енергоресурсів власним споживачам та споживачам суміжних ринків, у підтриманні надійного функціонування національного паливно-енергетичного комплексу, та загалом – у виконанні енергетичного балансу держави.

Неприпустимою є втрата державного сектору вугледобувних підприємств також і через те, що він характеризується значним виробничим потенціалом. За розрахунками Міністерства енергетики України, незважаючи на збитковість, державні шахти мають значний потенціал приросту обсягів видобутку вугілля (приблизно 12 млн. тонн), який можна задіяти шляхом модернізації шахт у найближчі роки. Завдяки модернізації шахт можна досягти обсягів імпортозаміщення на загальну суму 1,0 млрд. дол. США, повністю задовольнити попит внутрішнього ринку на енергетичне вугілля газової групи і, таким чином, сприяти стабілізації роботи десятків українських підприємств – споживачів цього енергетичного ресурсу.

Органами виконавчої влади вживається низка заходів, дія яких спрямована на вирішення проблемних питань вугледобувних підприємств

державного сектору національної економіки. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 22.09.2021 № 1024 схвалено Концепцію Державної цільової програми справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року.

Ключовими компонентами цієї програми є:

- інвестиційний розвиток вугледобувних територій;
- проактивна політика на ринку праці;
- диверсифікація місцевої економіки через підтримку бізнесу;
- комфортне середовище та розвиток шахтарських містечок;
- соціальна підтримка шахтарів та членів їхніх сімей.

Документ передбачає залучення фінансових ресурсів для реалізації програми. Так, прогнозована щорічна потреба в коштах державного бюджету починаючи з 2022 року становить близько 400 млн. гривень. Виконання зазначених заходів здійснюватиметься поступово в межах пілотних проєктів вугільних громад, де станом на сьогодні розпочаті процеси ліквідації державних шахт (проводиться розроблення техніко-економічного обґрунтування для ліквідації або здійснюються інші відповідні заходи) шляхом розроблення планів трансформації для кожної такої громади.

Відповідно до фінансово-економічних розрахунків, орієнтовний загальний обсяг фінансування Програми на 2022-2030 роки становить 15,7 млрд. гривень, з яких з державного бюджету – 3,6 млрд. гривень.

У підсумку, зазначена Концепція передбачає розробку Державної цільової програми, де буде конкретизовано заходи із трансформації вугільних регіонів та необхідний обсяг матеріально-технічних ресурсів на впровадження кожного окремого заходу.

Крім того, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2021 № 1078-р затверджено Стратегію економічного розвитку Донецької та Луганської областей на період до 2030 року (де знаходиться переважна більшість державних вугледобувних підприємств).

Для реалізації механізму справедливого переходу, запропонованого в рамках Європейського зеленого курсу та з метою виконання заходів Концепції трансформації вугільних регіонів України, Міненерго наразі розробляється проєкт Концепції державної цільової програми реформування вугільної галузі.

Ще одним із кроків вирішення проблемних питань галузі врегулювання є рішення Кабінету Міністрів України щодо створення вертикально-інтегрованого об'єднання за участю державних вугледобувних підприємств та ПАТ «Центренерго», що передбачене розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05.10.2020 № 1215-р «Деякі питання утворення акціонерного товариства за участю державних вугледобувних підприємств та публічного акціонерного товариства «Центренерго» та постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 764 «Про утворення міжвідомчої робочої групи з опрацювання питання визначення моделі об'єднання за участю державних вугледобувних підприємств та ПАТ «Центренерго».

Для цього зокрема на засіданні Уряду, що відбулося 10 листопада 2021 року, було схвалено постанову Кабінету Міністрів України від 10.11.2021 № 1174 «Про припинення ліквідації Національної акціонерної компанії «Енергетична компанія України».

Таким чином, нагальним завданням є продовження терміну дії мораторію на банкрутство державних вугледобувних підприємств.

2. Цілі і завдання прийняття акта

Цілі і завдання прийняття акта - недопущення ліквідації вугледобувних підприємств, що перебувають у державній власності, шляхом встановлення мораторію на їх банкрутство на період до 1 січня 2024 року.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту акта

Законопроектом пропонується продовжити на 2 роки термін дії мораторію на реалізацію виконавчих проваджень та заходів примусового виконання рішень щодо державних вугледобувних підприємств, накладення арештів та заборон відчуження майна у таких виконавчих провадженнях, мораторію на порушення справ про банкрутство державних вугледобувних підприємств – з 1 січня 2022 року до 1 січня 2024 року.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У цій сфері правового регулювання діють закони України "Про відновлення платоспроможності державних вугледобувних підприємств", "Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу", "Про виконавче провадження", Енергетична стратегія України на період до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність", схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.06.2017 р. № 605-р.

Реалізація проекту не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту не потребує видатків із Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акта

Реалізація законопроекту дозволить забезпечити подальшу сталу роботу державних вугільних підприємств, зменшить соціальне напруження в шахтарських колективах та відповідних вугледобувних регіонах, провести відповідне переоснащення діючих шахт та не допустити необґрунтоване їх закриття шляхом арешту рахунків та започаткування процедур банкрутства, активізувати економічну діяльність підприємств галузі та пов'язаних із ними

суб'єктів господарювання, збільшить рівень надходжень податків і зборів до бюджетів і фондів, суттєво покращить рівень національної енергетичної безпеки.

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Герус Андрій Михайлович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000C5032F00F9398300
Дійсний до: 13.04.2022 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 17д9/1-2021/364556 від 24.11.2021

722899